

Vakıflar'daki Çalışmalarım

My Projects at the Directorate General of Foundations

Erdem Yücel | Emekli Öğr.Gör.

İnsanın kendi yaşamından bazı kesitleri, yaşadığı olayları yazarken objektif olup olmadığı her zaman tartışılmıştır. Bu yazımda biraz ailemden, biraz kendimden ve sonra da İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nde yaşadıklarımı yazarken elimden geldiğince objektif davranacağım. Bu arada Üniversitede aldığım eğitimimi Vakıflar'da daha da pekiştirdiğimi içtenlikle söylemek isterim. Bu çerçevede emekli olana kadarki çalışmalarım hakkında özet bilgiler vererek, özellikle Vakıflar'daki görevlerimi irdelemeye çalıştım.

Anahtar Kelimeler: objektif, üniversite eğitimi, yazı, Vakıflar.

Being objective has usually been discussed while writing an autobiography. While writing this essay about my family, me and my experiences at the Directorate General of Foundations, I will be trying to be objective as much as I can. Moreover, the education I acquired at the university was solidified during the period at the Directorate General of Foundations. In this context, I will be summarizing some of the projects and my duties till I resigned from my job.

Keywords: being objective, university education, essay, Directorate General of Foundations

İnsanın kendi yaşamından bazı kesitleri, yaşadığı olayları yazarken objektif olup olmadığı her zaman tartışılmıştır. Bu yazımda biraz ailemden, biraz kendimden ve sonra da İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nde yaşadıklarımı yazarken elimden geldiğince objektif davranacağım. Bu arada Üniversitede aldığım eğitimimi Vakıflar'da daha da pekiştirdiğimi içtenlikle söylemek isterim.

Müslümanların birkaç kuşak öncesini bilmesi, aile seçercesini çıkarabilmesi çok zordur. Oysa Hıristiyan ve Yahudilerde yeni doğan bebekler vaftiz edilirken kilise veya sinagog kayıtlarına geçirilir; bu yüzden geçmişini merak edenlerin o kayıtlardan bir şeyler öğrenebilmeleri oldukça kolaydır. Müslüman ailelerden bazılarında ise yeni doğan bebekleri Kuran'ların arkasına not düşme gibi bir adetleri vardır. Bu yüzden karanlıkta kalan bazı noktalara ulaşılsa da bu notların yeterli olduğunu söyleyebilmek çok zordur.

Bu nedenle ben de bir iki nesil öncesini tam olarak bilemiyorum. Küçük yaşlarda büyüklerimden öğrendiğim kadarıyla günümüzde nesli tükenmeye yüz tutmuş eski İstanbul ailelerinden birine mensup olduğumu biliyorum. Meslek yaşamının büyük bir kısmını Vakıflar'da restoratör mimar olarak geçirmiş olan babam Süreyya Yücel (Anonim 1970: 94, Anonim 1976: 924, Anonim 1985: 12655, Anonim 1987: 9257, Anonim 1995: 484-485, Yücel 2004b: 83-86, Yücel 2012: 119-130) ile Nezihe Yücel'in (Söylemez 2001: 8-10) oğlu olarak dünyaya gelmişim. Çocukluk günlerim Kuzguncuk, Nakkaştepe'de Mazlum Bey'in köşkünde geçmiş, Kuzguncuk 25. İlkokulu bitirdikten sonra İstiklal, Vefa, Manisa ve yeniden İstiklal lisesinde okuduktan sonra bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine devam etmiş, Yedek Subay (O günlerde lise mezunları yedek subay oluyorlardı) olarak askerliğimi 14. Süvari Alayında yapmıştım. Askerliğimi bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Bölümüne devam ettim, ayrıca Bizans, Türk ve İslam Sanatları sertifikalarını almıştım. Ord. Prof. Dr. A. Müfid Mansel, Prof. Dr. Aşkıdıl Akarca, Prof. Dr. Halet Çambel, Prof. Dr. Jale İnan, Prof. Dr. K. Bittel, Prof. Dr. Semavi Eyice, Prof. Dr. Oktay Aslanapa ve James Mellart üniversite yıllarımda ders gördüğüm hocalarımdı. Türk arkeoloji ve sanat tarihinin ünlü kişilerinden ders almış olmam ilerideki meslek yaşamımda bana yeni ufuklar açmıştır.

Türk Mimarisine ilgimden ötürü Vakıflar'da çalışmayı arzu ediyordum. Babamın da desteğiyle İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nde yevmiyeli olarak ilk görevime başlamış-

tım. İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü Hayır İşleri Müdürlüğüne bağlı teberrukat ambarlarında envanteri, daha doğrusu dökümü yapılmamış kuran, cüz, hilye, levha, halı-kilim, mimari parçalar, ahşap ve madeni eserler olmak üzere çok sayıda değerli eşya bulunuyordu. Cumhuriyetin ilanını izleyen günlerde "Tekke ve Zaviyelerle türbelerin seddine ve türbedarlıklarla bir takım unvanların men ve ilgasına dair" 677 sayılı yasa uyarınca dergâhlar kapatılınca, onlarda bulunan eserlerin bir kısmı Topkapı Sarayı ile Türk ve İslam Eserleri Müzesine verilmiş, arta kalanlar da Vakıflar'ın teberrukat ambarlarında koruma altına alınmıştır.

Vakıflar'da ismi geçen teberrukat, uğurlu sayma veya bereketi bekleme anlamına gelen "Teberrük" sözcüğünden türetilmiştir. Uzun yıllardan beri bir depoda bilinçsizce saklanmaya çalışılan, daha doğrusu çürümeye terk edilen eserlerin kayda geçirilmeleri için 1960'lı yıllarda bir komisyon kurulmuş, ancak üyeleri bu konuların dışında olduklarından başarılı olamamışlardır. Bir süre sonra üç kişilik yeni bir komisyon kurulmuştu. Osmanlıca'yı iyi bilen Ahmet Rufai Aktan, üniversiteyi yeni bitiren ben ve sanat okulunu bitirmiş Yüksel isimli bir gençten oluşan ikinci bir komisyon olarak çalışmaya başlamıştık. Envanterini yapacağımız eserler Vatan Caddesi'nde restorasyonu yeni tamamlanan Mimar Sinan'ın Halıcılar Medresesi'nde, Fatih Külliyesinin Karadeniz Medresesi'nde ve Şehzade Camisi'nin imaretinde bulunuyordu. Genel Müdürlük çalışmaların vakit geçirilmeden başlamasını istiyordu, bizler de öncelikle ne yapacağımızı belirlemiş ve çalışmaya Halıcılar Medresesi'nde başlamıştık.

Üniversitede bize mimari ağırlıklı eğitim verilmişti; halı, kilim ve minyatür dışında güzel sanatların diğer dallarında oldukça yetersiz kaldığımı çalışmaya başladığımızda anlamıştım. Osmanlıca'yı bilmeyişimin yanı sıra yazı sanatları konusunda hemen hiç bilgim bulunmuyordu. Bu yüzden kendimi yetiştirmek, eksiklerimi tamamlamak zorundaydım. Hat Sanatı kapsamındaki çiçekli örgülü küfi, satrançlı küfi, sülüs, nesih, talik, nestalik, rika gibi yazıları; onları süsleyen tezhibi, tuğraları, levhaları sakal-ı şerifleri, Kâbe örtülerinin parçalarını bu çalışma sırasında öğrenmiştim. Kur'an, Hilye, Cüz gibi yazma eserlerin envanterini yapmakla işe koyulmuştuk. Ahmet Rufai Aktan eserlerin kimin tarafından hangi tarihte yazıldığını belirtiyor; biz de özelliklerini, cildini, kaç sayfadan oluştuğunu kayda geçiyorduk. Hayır İşleri Müdürlüğü'nün memurlarından Vasfi

Çaylan haftanın belirli günleri gelerek envanterini yaptığı-mız eserleri depoya kaldırıyor, sonra da yenilerini bizlere veriyordu. Türk Sanatı içerisinde Hat Sanatının önemli bir yeri olduğunu bu çalışma sırasında anlamış ve bu konuda kendimi yetiştirmeye başlamıştım. Nitekim kısa bir süre sonra Hayat Tarih Mecmuasında “Hat Sanatı” isimli bir makalemin yayınlanması birçok kişiyi şaşırtmıştı. Bazıları tenkit etmek istemişlerse de yazımda yanlış bulamamışlardı (Yücel 1965: 44-48).

Komisyonumuz yazma eserlerin büyük bir kısmını kayıtt altına almış, diğer konulara henüz el atamamıştık ki; bize ayrılan tahsisat bitmişti. Bu çalışmayı yaparken mesleğimde ilerlemek, yönetici olabilmek için Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nde müzeci olarak görev almam gerektiğini anlamıştım. Bunun için de, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı herhangi bir müzede görev almak istediğimi belirten bir dilekçeyi Genel Müdürlüğe gönderdim. Ardından da babamla birlikte Ankara'nın yolunu tuttuk. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü o zamanlar Ulus'ta, Cumhuriyet anıtının arkasında eski bir apartmanda bulunuyordu. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün inşaat dairesinin başında babamın arkadaşı olan Mimar Avni Kırkağaçlı vardı. Onunla konuştuktan sonra personel dairesi başkanının yanına gitmiştik. O sırada Personel Dairesi Başkanı, sonradan Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü olan Hikmet Gürçay idi. Kendisine müzelerde görev almak istediğimi iletince elindeki kalın bir defter karıştırarak bana şöyle demişti;

-“İstanbul, Ankara ve İzmir'e seni atayamam, oradaki kadrolar dolu... Ancak kısa zamanda müdür olmak istiyorsan Antakya'yı öneririm. Oranın müdürü Süheyla Keskin Bakanlık müfettişi olacak ve yeri boşalacak. Seni önce asistan, başarılı olursan müdür vekili olarak atarım. Ayrıca arkeolog olarak çalışmak ve kazılara katılmak istiyorsan Antalya Müzesi'ni öneririm. Antalya Müzesi'nin kontrolünde Aspendos, Side, Perge gibi arkeolojik alanlar var. Orada yapılan kazılara katılırsın.”

Müze müdürü olmak veya arkeoloji kazılarına katılmak aldığım eğitim doğrultusunda çok güzeldi. Hayalimdeki arkeolog görünümü o zamanlar şöyleydi: Elimde pipo, başımda mantar koloni şapkası ile Mısır firavunlarının mezarlarını bulup çıkarmak gibi... Ne var ki; bizim memleketimizde firavun mezarları (!) yoktu, Neolitik dönemden başlayarak çeşitli evrelerin yaşandığı uygarlıklar vardı. Bir anda daldığım hayal âleminden sıyrılmış, o güne kadar askerlik dışında ana-baba ocağından ayrılmadığımı hatırlamıştım;

-İstanbul'a en yakın hangi müze olabilir, diye sordum.

-Bursa Arkeoloji Müzesi...

Hikmet Gürçay Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü olduktan sonra Türk müzeciliği en parlak dönemini yaşamıştır. Müzeler teşkilatında bir genel müdür olmaktan çok

bir ağabey olarak tanınmıştır. Müzelerin yönetici ve uzmanları müzelerinin sorunlarını veya kişisel meselelerini hiç çekinmeden kendisine açarlardı. Bakanlığın müzelere ayırdığı tahsisatın yetersizliğini dile getirmekten kaçınmamıştır. Kendisi ile görüşmek isteyen müze müdürlerine ilk sözü her zaman “Ben, parasız Hikmet” olmuştur. Onun zamanında Milli Eğitim Bakanlığı'na Müsteşarlık olarak bağlı olan Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nde Müsteşar Mehmet Önder, arkeolog Mahmut Akok ile birlikte tam bir uyum içerisinde görevini sürdürmüştür. Ancak 1 Eylül 1978'de iktidar değişikliği sırasında müşavirlik adı altında geri hizmete çekilmiş, belki de üzüntüden 1 Eylül 1978'de en verimli olacak yıllarında vefat etmiştir. Türk arkeolojisi-ne, folkloruna ve etnografyasına yayınlarıyla büyük katkısı olmuştur (Yücel 1978a: 3).

Hikmet Gürçay İstanbul'a en yakın müze olarak Bursa Arkeoloji Müzesi'ne atanma isteğini kabul etmişti. Bursa bana yabancı bir şehir değildi. Üniversitedeki öğrencilik yıllarımda babamla birlikte sık sık Bursa'ya gitmiş, onun restore ettiği başta Bursa Ulu Cami olmak üzere Erken Osmanlı Dönemi eserlerini yakından tanımıştım. Bursa Arkeoloji Müzesi'ne kısa sürede atamam yapılmış ve asistan olarak göreve başlamıştım.

Günümüzde Bursa Kültür Parkı içerisindeki 1971 yılında yapılan binada yer alan Bursa Arkeoloji Müzesi, benim görevlendirildiğim yıllarda Yeşil Külliyesi'nin medresesinde yer alıyordu.

Bursa Müzesi Müdürü Vahit Armağan, Manisa Müzesi Müdürlüğü'nden 1954 yılında buraya atanan değerli bir ressamdı. Müzede benim dışımda arkeoloji eğitimi almış başka bir asistan bulunmuyordu. Atilla ve Sait Bey isimli iki memur müzenin idari işlerini yürütüyorlardı. Başlangıçta Vahit Bey'in bana biraz çekimser olarak bakmasının nedenini memurlardan öğrenmiştim. Benden önceki bir asistan hanım müzede epey sorun yaratmış ve sonunda başka bir yere atanmıştı. Müzeyi tanımaya başladıkça envanterlerin eksik, yapılanların da doğru olmadığını görmüştüm. Öylesine komikliklerle karşılaşmıştım ki; gülmek veya şaşkırmamak elde değildi. İ.S II. Yüzyıla tarihlenen bir Roma portresinin envanter kaydında bir tek cümle vardı; Taş üstünde baş!.. Bu arada çevrede yapılan kazıda ortaya çıkarılan keramikler yığın halinde bir odada yerlere serilmişti. Bir başka odada bilmeden satın alınmış sahte eserler vardı. Bütün bunlardan ötürü müze müdürünü suçlamak doğru olmaz. Çünkü Vahit Bey iyi niyetli bir kişi olmasına rağmen arkeoloji eğitimi almamıştı. O günlerde müze-bilim eğitimi alanların çoğu İstanbul veya Ankara müzelerinde toplandıklarından, rahmetli hocam A. Müfit Mansel'in “Anadolu müzeleri seni bekliyor” sözünün ne kadar yerinde olduğunu o zaman anlamıştım. Müzede envanterleri yapılmamış, yortan tipi keramikleri ele almakla başladım. Ancak arkeoloji eğitimi alırken bizlere envanterin nasıl yapılacağı ve yortan

Gençlik yıllarına ait bir fotoğrafta Erdem Yücel ailesi ile birlikte.

tipi keramiklerin özellikleri anlatılmamıştı. Bunun için müdürümden izin alarak İstanbul Arkeoloji Müzelerine giderek envanterin en iyi biçimde nasıl yapılacağını, yortan tipi keramiklerin ne olduklarını öğrendikten sonra Bursa Müzesine dönerek çalışmaya koyulmuştum. Yıllar sonra Bursa Müzesi Müdürlüğü'ne atanan bir arkadaşımın çok iyi ve aynı zamanda bilimsel bir envanter çalışması yaptığını söylemesine çok seviniştim. Bu arada Bursa'nın Kestel ilçesinde bazı arkeolojik eserlerin ortaya çıktığı ihbarı üzerine oraya gidip, mimari eserleri inceleyerek raporumu düzenledim. Yeri gelmişken nasıl rapor yazılacağını da müze kayıtlarından ve memurlarından öğrenmiştim. Vahit Armağan bir gün beni çağırarak boş kaldığım anlarda müze memurlarının odasına giderek oradaki idari işlemlerin nasıl yapıldığını öğrenmemi istemişti. Müze memurlarından Atilla ve Sait Beyler'den müzeye gelen evrakların nasıl kaydedildiğinden tutun da her türlü işlemi öğrenmeye başlamıştım. Sonraki yıllarda İstanbul'da Divan Edebiyatı Müzesi Müdürlüğü'ne atandığımda Bursa Müzesi'nde öğrendiklerimin büyük yararı olmuştur. Eski eser raporu yazmak, envanter defteri düzenlemek başta olmak üzere idari yazışmaların nasıl olacağı bizlere üniversitede öğretilmemişti. O zamanlar üniversitelerin arkeoloji ve sanat tarihi bölümlerinde müzecilik diye bir ders okutulmuyordu. Yıllar sonra Trakya Üniversitesi'nde iki sömestr süreli müzecilik derslerini verirken ilk sömestrde müzecilik tarihini, ikinci sömestrde de müzecilikteki idari işlemleri öğrencilerime uygulamalı olarak anlatmıştım. Belki de müzecilikten üniversiteye öğretim görevlisi olarak geçmemin bunda büyük yararı olmuştur. Daha sonraki yıllarda müzelerde çalışan ve yönetici olan öğrencilerimden bu konudaki uygulamalı derslerimin kendilerine çok faydalı olduğunu söylemeleri hoşuma gitmişti.

Bursa Müzesi'ne ısınmış ve çalışıyordum ama ortaya özel bir sorunun çıkmıştı; Vahit Armağan'ın oturduğu Çekirge'deki apartmanda bir daire kiralamıştım ve kirası benim maaşıma denk düşüyordu. Babam ve halam beni parasal yönden destekliyorlardı. Yeni evlenmiştim ve bu durum nereye kadar giderdi?

Maddi yönden bunaldığım bir gün Vakıflar Umum Müdürü Nihat Danışman'a bir mektup yazarak, daha önce Vakıflar'daki çalışmamı anlatmış ve mesleğime uygun kadrolu bir görev istemiştim. Doğruyu söylemek gerekirse olumlu bir yanıt alacağımı ummuyordum ama bir gün Vakıflar Umum Müdürü Nihat Danışman imzalı, 24 Ağustos 1964 gün ve 61 sayılı bir yazı almıştım. Bu resmi yazıda şöyle deniyordu;

"20 Ağustos 1964 tarihli mektubunuzu tetkik ettirdim. Çalıştığınız komisyondaki personelin aylık yevmiye tutarı 2.000 lira olduğundan bütçedeki tahsisat bu ihtiyacı karşılayamamaktadır. Temmuz ayı yevmiyeleri için 3.000 liralık ödenek ayrılmıştır.

Tahsisat açığı dolayısıyla kadronun ayarlanması zaruridir.

Sizin ücretli veya maaşlı bir kadroya alınmanıza dair talebiniz de tetkik edilmiş ve (D) cetvelinde münhal bir kadro bulunmadığından maaşlı bir kadroya tayininiz yapılarak İstanbul Vakıflar Baş Müdürlüğüne tebliğ edilmiştir.

Bilgi edinmenizi rica ederim."

Benim istediğim de maaşı az olsa da kadrolu atamayı. İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nde arkeolog veya sanat tarihçi kadrosu olmadığından Emlak Müdürlüğü'ndeki kadroya atanmıştım. Ancak eğitimime uygun, eski eserlerle ilgili işlerde çalışacaklarını öğrenmiştim. Maddi nedenlerin yanı sıra İstanbul'a ailemin yanına gitmek arzusu da ağır basınca Bursa'daki görevimden istemeyerek, daha doğrusu zorunlu olarak istifa edip, İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nde göreve başlamıştım.

İstanbul Vakıflar Başmüdürü Ali Orhon, beni Topkapı Sarayı eski Müdürü olan ve emekli olduktan sonra Eski Eserler Müşavirliği yapan Tahsin Öz'ün yanına vermişti. Tahsin Öz'ün İstanbul'un camileri başta olmak üzere şehrin tarihi eserlerini tanımamda büyük katkısı olmuştu. Vakıflarda İnşaat Dairesi'nden veya Emlak Müdürlüğü'nden görüş soran yazılar Tahsin Öz'e geliyordu. Tahsin Öz'ün bunları ilerlemiş yaşından ötürü yerlerinde görmesine olanak yoktu. Bu yüzden onları bana vererek görüş istenilen eserleri yerinde inceleyen ve çoğu kez de benim verdiğim bilgiler doğrultusunda gelen yazıları cevaplandırıyor. Böyle olunca öğleye kadar üzerinde "Eski Eserler Müşaviri" tabelası olan odada onunla birlikte oturuyor, öğleden sonraları da rapor vereceğim yerlere gidiyordum. Bu görev benim için çok yararlı olmuş, bilmediğim, tanımadığım eserleri yerinde görüyorum ve öğreniyordum. Tahsin Öz gibi müzeciliğin duayeni bir kişinin yanında olmak ve bilgilenmek benim için en azından ikinci bir üniversite gibiydi...

İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nü önceki yedi aylık çalışmamdan daha iyi izlemeye başlamıştım. Bu kez Halıcılar Medresesi'nde değil Başmüdürlüğün içerisinde ve Başmüdür ile Yardımcısının yanındaki odada çalışıyordum. Tahsin Öz aynı zamanda Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Kurulu'nun başkanıydı. Bu yüzden Vakıflar'ın onarım işlerini yürüten mimarlarla sürekli bağlantı içerisindeydi. Babam başta olmak üzere restoratör mimarlar Yüksek Kurul'dan geçirilmesi gereken onarım konularını kendisine danışıyorlardı. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü müteahhıs müşaviri olan Mimar Ali Saim Ülgen de Tahsin Öz ile sürekli görüşüyordu. Ankarada Üniversitede ders vermesinden ötürü "Hoca" denilen Ali Saim Ülgen İstanbul'a geldiğinde mimarları toplayarak gereken direktifleri veriyordu. Yalnızca yaşının büyüklüğü ve tecrübesinden ötürü babamı onlardan ayrı tutuyordu. Yanılmıyorsam babam da onu hiçbir zaman istismar etmiyor, çözemediği inşaat sorunları olursa konuyu kendisine götürüyordu. Y. Mimar Ali Saim Ülgen'i ve yardımcısı Y. Mimar-Müh. Mimar Yılmaz Öng'e'yi bu dönemde tanımıştım. Kuşkusuz, o günlerde ölümünden sonra A. Saim Ülgen için birkaç yazı yazacağım aklıma gelmezdi (Yücel 1980b: 478-480, Yücel 1998: 231-240, Yücel 2004a: 55-58).

İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nde daha önce değindiğim teberrükat ambarlarındaki hat sanatı örneklerinin tesicilini yapmıştık. Ancak onların dışında halı, çini, maden ve ağaç gibi eski eser niteliğinde eserler vardı. Onların ne olacağı henüz belli değildi. Hayır İşleri Müdürlüğü'nde uzman oldukları sanılan ve çevreye kendilerini böyle tanıtanlar varsa da hiç birisi böyle bir yükün altına girememişlerdi. Onlar bu konuda eğitim almamışlardı ama bazı konularda gerçekten tecrübeliydiler. Eski eser konularını bildiklerini ima ediyorlar, bilmediklerini de bilir gibi bilmeyenlere pek âlâ yutturuyorlardı. Onların arasından Edip Bedestenligil ile yakın dost

olmuştum. Alman imparatoru Wilhelm gibi bıyıkları olan Bedestenligil, Kapalıçarşı bedesteninden yetişmiş bir kişiydi. Kendisinden Bedesten'de alınıp satılan küçük sanatlarla ilgili pek çok şeyi öğrenmiştim.

Vakıflar'da Eski Eser uzmanı olarak kabul edilen, ilginç bir kişi daha vardı; ancak Tahsin Öz ile araları hiç de iyi değildi. Öğrendiğim kadarıyla Tahsin Öz, Eski Eserler Müşaviri olmadan önce eski eser müteahhısı olarak geçinen İsmail Fazıl Ayanoglu aslında sanıldığı gibi boş bir kişi de değildi. Meşhur sözdür; Koyunun olmadığı yerde keçiyeye Abdurrahman Çelebi derler... Tahsin Öz'ün yardımcısı ve aynı zamanda bu konularda üniversite diplomalı olduğumdan uzun süre benimle de konuşmamıştı. Aralarının açık olmasının nedeni olarak; Tahsin Öz'ün Hadika'tül Cevami'den derlenen İstanbul Camileri isimli iki ciltlik kitabının yayınlanması olduğu söylenirdi. Tahsin Öz, güya onun tuttuğu fişlerden yararlanarak bu kitabı yazmış!.. Oysa ortada Hadika'tül Cevami varken Vakıflar'daki fişler neye yarardı.

İsmail Fazıl Ayanoglu (1893-1975) Vakıflar İnşaat Dairesi'nin kadrosunda olup onarımı yapılan camilerin hazirelerinin tanzimiyle görevlendirilmişti. Mezar taşları ve kitabelerin okunması konusunda kendisini uzmanlaştırmıştı. Bursa'da özel öğrenim görmüş, idadiden mezun olmuştu. Mezar taşlarının tarihle bağlantısını ortaya koyan çalışmalarından ötürü Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdür Yardımcısı Abdülkadir Erdoğan ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü Halil Edhem Eldem tarafından himaye edilmişti. Bu konuda yazılmış makaleleri Vakıflar Dergisi, Tarih Dünyası, Tarih Hazineleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası'nda yayınlanmıştı. Uzun bir emek sonucu yazdığı "Okmeydanı ve Okçuluk Tarihi" isimli kitabı ölümünden sonra 1976'da basılmıştır. *İstanbul, Bursa, Edirne Kitabeleri, İstanbul Namazgâhları, Şeyhülislam Mezartaşı Kitabeleri ve İstanbul Tekkeleri* isimli kitapları basılmadığı gibi ne oldukları da bilinmemektedir.

İsmail Fazıl Ayanoglu'nun garip bir huyu olduğu söylenirdi. Cami hazirelerini düzenlerken ortaya çıkardığı bazı mezar taşlarıyla ilgili notları alır, fotoğraflarını çektikten sonra başkaları görmesin diye yine gömürmüş! Sanırım onun bu ruhsal durumu, daha önceden çok istismar edilmesinden kaynaklanıyordu. Sonunda kendi çabamla onunla yakınlık kurdum; zaman zaman üst makamları bana şikâyet eder; "Çocuğum sen onları bilmezsin" derdi. Şehzade Külliyesinin bir köşesinde kalırdı. Bir gün rahmetli Cemal Server Revnakoğlu ile onu ziyarete gitmiştim. Gerçekten yaşadığı yer sözcüğün tam anlamıyla arşiv niteliğindedeydi. Ölümünden sonra onu tanıyan kişi olarak mahkeme kanalıyla bilirkişi tayin edilmiş ve yaşamı boyunca topladıklarından hiçbir şeyin kalmadığını görmüştüm. Dilerim ki onun arşivindeki malzemeleri kim aldıysa değerlendirmesini de yaparak Türk Sanatına, tarihine katkısı olur.¹

¹ İsmail Fazıl Ayanoglu hk. Bkz; H. Necdet İşli, Ayanoglu İsmail Fazıl mad. Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul 1994, C.1, s.445.

Evkaf Nezareti'nin çok önceki yıllarda başlayan müze çalışmalarından sonra aradan uzun yıllar geçmiş, Vakıflar'ın yeniden bir müze kurma düşüncesi Mimar Yılmaz Önge tarafından ortaya atılmış ve Y. Mimar A.Saim Ülgen başta olmak üzere Vakıflar Genel Müdürlüğü yöneticileri tarafından olumlu karşılanmıştı. Ancak bu müzenin nerede kurulacağı konusu tam netlik kazanamamıştı. Başlangıçta Erken Osmanlı Dönemi yapılarından çoğunun bulunduğu Bursa'da kurulması düşünülmüş, sonra da bundan vazgeçilmiştir. Anlaşıyordu ki; tarihi yapıların restorasyonunu üstlenmiş olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün içerisinde bulunduğu koşullar modern bir depo, galeri veya müzeye gereksinim duyuyordu. Onarım çalışmalarının her geçen gün biraz daha artması, teknik yönden yeniden kullanılamayan mimari parçalar, Vakıf inşaat ve teberrukat ambarlarında çürümeye terk ediliyordu. Özellikle yazma eserlerin, halıların korunabilmesi için bir takım çarelere başvurulmalıydı. Onarımlardan arta kalan parçalar ileride yapılacak çalışmalara ışık tutabilecek, yardımcı olacak nitelikteydiler. Bu arada yok olduğu sanılan bazı eserlerin beklenmedik anda onarımlarda ortaya çıkması mimar ve sanat tarihçileri şaşırtıyordu. Nitekim bazı kaynaklarda günümüze gelemediğinden sözü edilen Ankara Ahi Elvan Camisi'nin pencere kapakları, Selçuklu şamdanları, Beyşehir Demirli Mescit'in, Kubbet-üs Sahrâ'nın çinileri, ejder figürlü hayvan motifli halılar Vakıflar'ın çeşitli depolarında bulunmuştu. Bu arada inşaat depolarında Mimar Kemalettin ile Ali Talat Beyler'in Neo-klasik dönem çalışmaları, rölöveleri, yazılı belgeleri ve alçı kalıp örnekleri ile karşılaşmıştır. Sanat Tarihi ve mimari yönden değerli olan bu eserler yıllar yılı eski eserci (!) denilen kişiler tarafından bilim âleminde gizlenmişlerdi.

Vakıflar'daki bu ortam içerisinde rahmetli Yılmaz Önge ağırlığını ortaya koyarak müze kurulmasının önemini yöneticilere anlatmayı başarmıştı. Bundan sonra müzenin nerede kurulacağı ve bu işi kimlerin üstleneceği öncelik kazanmıştı.

O sırada İstanbul Vakıflar Başmüdürü Ali Orhon'un yerine İhsan Erzi atanmıştı. Erzi aydın bir kişiydi, biraz da kendi döneminin reklamının yapılmasını önemsiyordu. Ayrıca teşkilatta Eski Eserler Müşaviri olarak yılların müzecisi Tahsin Öz vardı. Edirne'nin eski müze müdürlerinden Muzaffer Batur inşaat dairesinde kalem işleri ve motiflerin restorasyonu üzerinde çalışıyordu. Bir de arkeoloji ve sanat tarihi eğitimi görmüş olarak ben vardım. Kısacası müzenin kurulmasında yararlı olabilecek kişiler Vakıflar'da bulunuyordu. Y. Mimar A. Saim Ülgen ile Y. Mimar Yılmaz Önge ve İhsan Erzi Topkapı Sarayı Müzesi eski müdürü Tahsin Öze müze kurma fikrini açmışlar, ancak o bu fikre şiddetle karşı çıkmıştı. Tahsin Öz'ün "Olmaz, kuramazsınız" demesi onları şaşırtmıştı. Neden böyle söylemişti; bugün bile bir anlam veremiyorum. Bir yanda depolarda çürüyen tarihi eserler vardı, onarılan yapılardan gelen mimari parçalar kendi haline terk ediliyordu. Acaba Tahsin Öz ilerleyen yaşı nedeniyle bunca deneyim ve bilgisinden ötürü bu işin kendi sorumluluğuna verilmesinden mi kaçınıyordu? Bilemem.

Yalnız kaldığımız günlerde kendisine böyle bir müzenin kurulmasının yerinde olacağını dile getirmeye çalışmışsam da hep aynı yanıtla karşılaşmıştım; "Olmaz, yapamazlar, böyle bir müzeyi kuramazlar"...

Vakıflar'ın müze kurma fikrinin suya düştüğünü sandığım bir gün Ankaradan gelen Yılmaz Önge beni kenara çekerek "Genel Müdürlük de, İstanbul Başmüdürü de müzenin kurulmasını istiyor, bu işi sen yapabilir misin" demişti. Beklemediğim bir teklifti, hem yaşımın hem de tecrübemin yeterli olmadığını bilmeme rağmen bu işi başarabilirsem mesleki yaşamımda yepyeni bir ufuk açılacaktı. Genç yaşta elime geçen bu fırsatı değerlendirmek istiyordum ve ben bunu başarırım demiştim. Yılmaz Önge benim yanıtlam üzerine Ankara'ya dönmüş ve müzenin kurulma işlemlerini başlatmıştı. Bu arada Saraçhanebaşı'nda onarımı tamamlanan Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi'nde (Önge/Yücel 1966: 181-187, Yücel 1969: 249-266) Genel Müdür Feramuz Berkol'un onayıyla "Türk İnşaat Ve Sanat Eserleri Müzesi"nin açılmasına karar verilmiş ve bunun için görevlendirilmiştim. Ayrıca İhsan Erzi'nin baldızı Tülay Tuncer ile Vakıf memurlarından Hüseyin Bey'in kızı Türkan Aydın da göreve alınmışlardı. Her iki arkadaş da İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi mezunuydular. Vakıflar'ın teknisyenlerinden Emin Bey ile Arkeoloji bölümüne benden bir yıl önce giren Güngör Yavuz (Dilmen) da sonradan bizlere katılmıştı. Tahsin Öz kendisine sorulmadan bu işin yapılmasına içerlemiş ve bu işi benim üstlenmiş olmamdan ötürü bana kırılmıştı. Oysa müzeci olarak önüme çok iyi bir fırsat çıkmış, ben de başaracağıma inanmıştım. Ancak müzenin kurulma aşamasında idari yönden bir yanlışlığın yapılmış olmasını da söylemeden geçemeyeceğim; kamu yönetiminde iki kişinin bulunduğu yerde daima onlardan biri yöneticidir. Mülkiye mezunu olan İhsan Erzi nedense bunu düşünmemiş olamazdı; belki de böyle uygun görmüş olabilirdi. Ne var ki, bu durum sonradan arkadaşlar arasında bazı sorunların çıkmasına, kırılmalara neden olmuştur.

Müzeye yer bulunmuş ve eleman da sağlanmıştı. Şimdi işin en önemlisi müzeye eser bulunmasıydı. Çalışmalara vakit geçirmeden başlamıştık; önce Vakıfların inşaat ve teberrukat ambarlarını, ardından camileri taramıştık. Müzede yer almasını istediğimiz eserlerin taşınmasında İhsan Erzi'nin büyük yardımı olmuş, istediğimiz her eser veya obje müzeye getirilmiştir. Bu arada Anadolu'da onarımları yürüten A.Saim Ülgen ile müzenin kurulmasında büyük katkısı olan ve aynı zamanda isim babası Yılmaz Önge de müzeye uygun eserleri İstanbul'a gönderiyordu. Beklediğimizden çok, birbirinden değerli eserlerle karşılaşmıştık; işin garibi bunların hiç birinin ne kaydı ne de dökümü vardı. Bir yandan envanter çalışmalarını yaparken, diğer yandan Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi'nin bölümlerinde teşhirin nasıl yapılacağını düşünüyorduk.

Öncelikle dersane kısmında büyük boyuttaki ahşap eserlere, avluyu da taş eserlere ayırmıştık. Medrese hücrelerinde çeşitli eserlere yer verecektik. Külliye'nin kütüphanesi idari bölüm, sıbyan mektebi inşaat arşivi olacaktı. Böylece müze başlangıçta on üç bölümden oluşuyordu; Neo-Klasik dönem alçı kalıp örnekleri, mimari taş eserler, tuğra ve taş kitabeler, madeni şebekeler, alçı pencereler, çini kaplamalar, sancak, kubbe ve minare âlemleri, aydınlatma araçları ve teberrükat eşyaları...

Kısa süre içerisinde yaptığımız çalışmada alçı kalıp örnekleriyle mimari taş parçaları o dönemlere ait yapıları restore edecek mimarlara yol gösterecek nitelikte düzenledik. Bence Müzenin amacı restoratör mimarlara yardımcı olacak şekilde olmalıydı. Nitekim Erken Osmanlı devri yapılarından eldeki mimari parçalara göre Neo-Klasik döneme kadar olanları kronolojik şekilde sergilemeye çalıştık. Bu bölümde sütun başlıklarına, kemer ayaklarına, frizlere ve çeşitli taş şebekelere yer vermiştik. Burada benim özellikle üzerinde durduğum bir nokta da; Osmanlı mimarisinin geçirdiği evrelerin sergilenmiş olmasıydı.

Bu dönemlerin başlıca özellikleri neydi ve mimaride ne tür malzemelerden yararlanılmıştı?

Bu ve buna benzer soruların yanıtlarını Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi vermeliydi. Ayrıca Türk Sanatına, mimarisine ait belgeler ve objeler bilimsel kişilere ve restoratör mimarlara yardımcı olmalıydı. Örneğin Erken Osmanlı Dönemi yapılarını restore edecek mimarların karşılaşabileceği parça problemlerinin çözümü belki de bu müzedeki bir eser olacaktı.

Müzenin tuğra ve kitabeler bölümünde günümüze gelemeyen yapıların taş kitabeleri ile tuğraları bir araya getirmiştik. Bunların arasında Sultan III. Selim, Sultan II. Mahmud, Sultan Abdülmecid, Sultan I. Abdülhamid, Sultan II. Abdülhamid'in tuğralarının yanı sıra Hattat Rakım'ın yazmış olduğu Yazıcızadelerin mezar taşları bulunuyordu. Ayrıca Üsküdar Afgan Tekkesi'nin, Kabataş'taki Süheyl Bey Camisi ve çeşmesinin, Abdülkadir Dergâhı'nın, Deniz Abdal Camisi ile tekkesinin, Perizad Hatun Türbesi'nin, Keşfi Cafer Efendi'nin, Arap Ahmet Paşa'nın, Cezeri Kasım Paşa Camisi'nin, Malkoç Süleyman Ağa Camisi'nin, Mimar Ayas Camisi'nin, Gümüşbaba Tekkesi'nin, Hafız Ahmet Paşa Camisi'nin, Galata Yeni Camisi'nin, Alemdar Soğuk Çeşme'nin kitabeleri de onları tamamlıyordu. Vakıf inşaat ambarlarından derlenen türbe, sebil ve benzeri yapılara ait madeni şebekeler ile müzeyen içlik ve dışlık alçı pencereleri iki ayrı odada sergilemiştik. Hekimoğlu Ali Paşa Türbesi'nin büyük ölçüdeki madeni şebekeleri sonraki yıllarda türbenin restorasyonu tamamlandıktan sonra yerine konulmuştur.

Müzenin en çok ilgi çeken bölümlerinden birisi de "Çini Kaplamalar Seksiyonu" olmuştu. Burada Selçuklu

9 Temmuz 2011 yılında Vakıflar İstanbul 1. Bölge Müdürlüğü'nü ziyareti sırasında Erdem Yücel (Murat Sav).

çini ve keramiklerinden başlayarak XX. Yüzyılda yapılan Kütahya işlerine kadar çini sanatının örnekleri birlikte sergilenmişti. Kronolojik bir sırayı izleyerek iki ayrı odada sergilediğimiz bu bölümde Selçuklu ve Erken Osmanlı devirlerine ait örnekleri teşhir etmiştik. Selçuklu döneminin mozaik kakma ve sıraltı tekniklerindeki çinilerinin bazıları figürlü bazıları da geometrik bezemelidir. Tek renkli sırla yapılmış, firuze, lacivert, yeşil veya mor renkli çini levhalar da onları tamamlamıştır. Bu çiniler arasında bulunan ve Selçuklu dönemine tarihlenen Beyşehir Demirli Mescidi'nin, Beyşehir Eşrefoğlu Camisi'nin mihrap kubbesi çinilerini, Konya Ilgın Lala Mustafa Paşa Külliyesi'nin toprak dolguları arasında bulunan figürlü çiniyi, Kayseri Huand Hatun Külliyesi Hamamı'nın çini parçalarını, Konya Ali Gav Medresesi onarımında bulunan kandili, Kırşehir Cacabay Türbesi'ndeki Selçuklu keramiklerini, Siirt Ulu Cami minare kaidesinden çıkarılan küçük testiye Yılmaz Önge müzeye kazandırmıştı.

Müzeye depolardan getirilen çinilerin tasnifini yaparken beklemediğimiz parçalarla karşılaşılırdık. Bunların başında Kubet-üs Sahra'nın geç devirlere tarihlenen çinileri geliyordu. Çinilerin yapıldığı sert kilin sarımtırak renkleri ve içlerindeki iri taneler bunların Suriye'ye özgü olduğunu açıkça gösteriyordu. Bezeme olarak üzerlerine mavi-beyaz, mavi-siyah ve siyah-yeşil gibi renkler uygulanmıştır. Üzerlerindeki lotüs, zambak, yıldız çiçekleri ve lale desenleri olan bu çiniler Osmanlı örneklerine benzer şekillerdeydiler.

Sancak kubbe ve minare âlemleri bölümünde köfeki, mermer ve çeşitli madenlerden yapılmış âlemler bir araya getirilmiştir. Buradaki ay, boynuz, stilize lale, zambak şeklindeki kubbe ve minare âlemleri onarımları yapılacak yeni âlemlere örnek olması yönünden ayrı bir önem taşıyordu.

Aydınlatma araçları bölümünde XIII. ve XV. Yüzyıllara tarihlendirilen üzerleri figürlü Selçuklu şamdanlarından cam kandillere kadar konuyla ilgili her türlü malzemenin birbirini izlemesine özen göstermiştik. XV. Yüzyıl Memluk şamdanı, XVIII. Yüzyıl lale şamdanıyla Abdülmecid'in Ayasofya'ya vakfettiği görkemli şamdan da bu seksiyonun ilginç eserleri arasındaydı. Buradaki bir başka ilginç eser ise 1964 yılında Kartal Dolayoba Köy Camisi'nde bulunan ve müzeye getirilen iki Selçuklu şamdanıydı. Şamdanların üzerindeki kalın kir tabakasını temizlediğimizde ortaya on iki madalyon içerisinde çeşitli durumlarda insan figürleri, kufi yazıya benzer bezemeler, frizler ve hayvan figürleri çıkmıştı.

İnşâi ve dekoratif elemanlar bölümünde ise XV. Yüzyıla tarihlendirilen madeni kenetler, çiviler, "Ya Fettah" yazılı kapı tutamakları, madeni kuşaklar ve zıvanaların yanında Amasya Biharhanesi'nin ahşap kapı kenedine (menteşe) de yer vermiştik. Çeşitli devirlere tarihlenen musluklar, lüleler, kapaklar, rojaslar, kilitler, anahtarlar ve kurşun örnekleriyle sıva parçaları da bölümün başlıca eserleridir.

Dini ve tarikat yapılarından toplanmış olan Teberrükat eşyaları bölümü bir bakıma etnografya bölümünü andırıyordu. Buhurdanlar, gülabdanlar, Laleli Camisi'ne ait dekoratif askılar, rahleler, Sultan III. Ahmed Çeşmesi'nin sebille tasları, leğen, ibrik ve bazı camilerde kullanılmış Avrupa kökenli saatler bu bölümün belli başlı eserleriydi.

Müzenin ahşap eserler bölümünde büyük ölçüdeki Selçuklu ve Anadolu Beylikleri dönemine tarihlenen ağaç işlerine yer vermiştik. Selçuklu geometrik geçmeleri, XV. Yüzyıl ağaç oymaları, XVI-XVIII. Yüzyıllara tarihlendirilen rumili, palmetli örneklerin yan sıra geçme, oyma ve kakma tekniğinde kapı ve pencere kanatlarını burada sergilenmiştik. Günümüze gelemediği sanılan Ankara Ahi Elvan Camisinin pencere kapaklarını Yılmaz Önge Ankara'da inşaat molozları arasında bularak müzeye getirmiştir. Geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısında Ahi Elvan Camisini onarmak isteyen bir hayır derneği (!) kendi başına işe girişmiş ahşap sütunları mermer taklidine çevirmiş, pencerelerin içlerine karo mozaik döşemiş, ahşap parmaklık mahfil ile birlikte pencere kapaklarını da dışarıya, moloz yığınlarının üzerine atmıştı. İhbar sonucu bu ağaç eserler önce Ankara'daki bir inşaat deposuna oradan da Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesine getirilmişti. Divriği Ulu Camisi hünkâr mahfilinin ceviz ağacından ahşap bezemeleri, Yeni Cami Hünkâr Kasrının Edirnekârî tavan göbeği, sedef, fildişi ve bağa kakmalı kapı binileri, Amcazade Hüseyin Paşa yalısının ahşap üzerine boyalı nakışları da bu bölümün dikkat çeken eserleri arasındaydı.

Bu çalışmalar tamamlandıktan sonra müzenin açılışı yapılmış ve o günlerin basınında övgülü yazılar yayınlanmıştı (Ahiğ 1967, Anonim 1967, Celâsun 1967, Deliormanlı 1967, Erer 1967, Koçu, Konyalı 1967, Peköz 1967, Ulunay 1967a, Ulunay 1967b).

Onlardan ayrı olarak basında yazılarım yayınlanmaya başladığından müzenin tanıtımını kendi başıma yapmaya da başlamıştım (Yücel 1967a: 114-117, Yücel 1967b: 30-31, Yücel 1970: 57-62). Müzenin kuruluşundan ve Vakıflar'dan ayrılışından sonra da emeğim geçen müze ile ilgili bazı yazılar yazmayı sürdürmüştüm (Yücel 1972: 12-21, Yücel 1980a: 91-108, Yücel 1994: 313-314).

Müzenin açılışında ilk kez bir bakanla karşılaşmış ve enikonu heyecanlanmıştım. Sonraki yıllarda yerli ve yabancı öylesine çok ünlü devlet adamlarıyla karşılaştım ki; bugün bile Devlet Bakanları Rafet Sezgin ile Hüsamettin Atabeyli karşısında çektiğim heyecana gülerim. Her şeyin bir ilki oluyor ve sonra insan kanıksıyor. Müzenin kurulmasında, düzenlenmesinde büyük payım olmuştu. Ne var ki o günlerdeki heyecanım ve bir görevi tam olarak yapmanın gururu içerisinde, birlikte çalıştıklarımın, başarıyı paylaşacaklarını sandığım arkadaşlarımın kıskançlığını üzerime çekeceğini hiç düşünmemiştim. Basında benden söz edilmesinden bayağı hoşlanmıştım ama bazılarını gölgede bıraktığımı da o günlerdeki toyluğumdan fark edememişim.

Müzeyi açmıştık ama daha yapacağımız işlerin olduğuna inanıyordum; öncelikle ziyarete açılan müze işlevini sürdürerek geliştirilmeli, o güne kadar tanınmamış eserlerin tanıtımını yapılmalıydı. Nedense bu konuda arkadaşlarımdan herhangi bir çaba veya istek görememişim. Bir eseri tanıttığım yazılar yazmanın beceri istediğini, bunu herkesin yapamayacağını düşünmemiştim. Ben kendi hesabıma müze içerisindeki sanat tarihi yönünden değerli olan ve o güne kadar bilinmeyen eserleri monografi ve genel kapsamlı olarak yayınlamaya başlamıştım (Yücel 1967a: 9-14, Yücel 1967b: 27-28, Yücel 1967c: 16-20, Yücel 1967d: 19-25, Yücel 1967f, Yücel 1971: 259-267). Müzede çalışmalara sonradan katılan Arkeolog Güngör Yavuz (Dilmen) ile Yılmaz Önge de bazı konuların üzerine eğilmiş (Önge 1966: 1140-1141, Yavuz 1967: 180-181 ve 183, Yavuz 1968: 78-81, 12), üniversitedeki hocalarımız da müzede eserlerle ilgili tez konuları vermişti. Böyle olunca da müzenin sanat tarihi ve kültürel yönü kendiliğinden ortaya çıkıyordu (Öncel 1972, Ögüt 1972, Özer, Gürün 1974).

Müzede çalışmalarımızı sürdürürken Yeni Cami Hünkâr Kasrı'nın da anıt-müze olarak ziyarete açılacağını düşünmüş ve bunu İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü İhsan Erzi'ye açmıştım. Döneminde biraz da reklam getirecek işlerin yapılmasından hoşlanan Erzi bu teklifime olumlu yaklaşmış, bunun nasıl olabileceğini sormuştu. Kendisine Yeni Cami Hünkâr Kasrı'nın mimari, sanat tarihi yönünden önemini anlatmış, ardından çini ve ağaç işlerinin en güzel örneklerinin burada olduğunu, gözlerden uzak kaldığını anlatmıştım. Bunun için kendisinden eleman istemeyeceğimi ve haftanın bir günü ziyarete açabileceğimizi, yapılacak işin yalnızca içerisini temizletmek ve dü-

zenlemekten ibaret olacağını söylemişim. Sonra da kasrın alt katında olan ve dışarıdan bir balkonla geçilen, içerisi inşaatlardan arta kalan çinilerle kaplı bölümün bunun dışında tutulacağını sözlerime eklemişim. Gerçekten kasrın alt katındaki çiniler o zamanlar Fazıl İsmail Ayanoğlu'nun sorumluluğundaydı. Kasrın içerisinde ne tür çiniler olacağını bilmiyordum. Ayanoğlu da bunları herkesin görmesini istemeyen ve gözlerden uzak tutan bir kişiydi. Bu yüzden onunla bir uğraşmaya girmekten kaçınıyordum. Bugün dahi o çinilerin akıbetinin ne olduğunu bilmiyorum. Onun ölümünden sonra o katın camilerden getirilen halıların deposu olarak kullanıldığını duymuştum.

Çinilere ne oldu? Belki bilenler vardır ama ben içerisini ne gördüm, ne de çinilerin ne olduklarını biliyorum.

Yeni Cami Hünkâr Kasrı yapılışından günümüze kadar orijinalliğini korumuş hünkâr kasırlarının en eski örneklerinden birisidir. Yapıldığı devrin bütün görkemini yansıtan yapı mimari ve süsleme özelliklerini yansıtan, XVII. Yüzyıl Türk sivil mimarisinin ilgi çeken eserlerinden birisidir. İçerisindeki çini ocakları, duvarları kaplayan çini panoları, ahşap işçiliği, renkli vitrayları, sedef ve bağa kakmalı kapılarıyla adeta küçük bir saray görünümündedir².

Yeni Cami Hünkâr Kasrı'nı 13 Nisan 1969'da yalnızca Perşembe günleri olmak üzere ziyarete açmış, arkadaşlarımız ile her iki tarafı idare etmeye başlamıştık. Başlangıçta umulmadık bir ziyaretçi potansiyeli ile karşılaşmış, basında da övgülü yazılar çıkmaya başlamıştı. Her şeyden önce bu durum Vakıflar Genel Müdürlüğü üst düzey yöneticileri ile İhsan Erzi'yi çok memnun etmişti. Vakıflar müze kurabilir mi, kuramaz mı derken bizler çalışmalarımızın kapsamını genişletmeye başlamıştık. Bu arada ben de bazı dergilerde Yeni Cami Hünkâr Kasrı'nı içeren yazılar yazmış, Çelik Gülersoy'un desteğiyle de küçük bir kitapçığım yayınlanmıştı (Yücel 1967h,j,i, Yücel (trhsz)).

Vakıflar'da kısa bir süre içerisine sığdırdığımız çalışmalara yıllar sonra müze-bilim eğitimi almış bir kişi olarak baktığımda yine de bazı eksiklerin olduğunu görebiliyorum. Buna rağmen bilimsel kişilerin, akademisyenlerin ve basın önünde gelen kişilerinin bizleri onurlandıran sözlerinden mutlu olmuştum. Müzenin sayesinde birçok ünlü kişiyle tanışma olanağını bulmuştum. Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver öğrencileriyle, İ. Hakkı Konyalı da yeni bir şey buldunuz mu diye gelenlerin arasındaydı.

İhsan Erzi, müzenin gördüğü ilgiden memnun olup, başka bir müzenin kurulmasını istiyordu. Vakıf teberrukat ambarında bizim daha önce dökümünü ve kaydını yaptığımız Kuran, hilye, cüz, vakfiye, tuğra, hilye ve hat sanatının çeşitli örnekleri vardı. Bunlar "Yazı Sanatları Müzesi" ismi ile başka

bir müzenin kapsamı içerisine alınabilirdi. Nitekim kısa süre sonra Dr. Z.Cihan Özsayiner'in çabalarıyla o da gerçekleştirildi (Özsayiner 1986: 2-7).

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi'nde çalışmalarımızı sürdürürken İsmail Fazıl Ayanoğlu ölmüş, odasındaki eşyaları, yılların birikimi evrakları ve notları boşaltılmaya başlanmıştı. Bizim müzeye de çuvallar içerisinde bir takım planlar ve çeşitli yazışmalar gönderilmişti. Onları incelemeye başladığımda daha işin başında mimarimize ve sanat tarihimize ışık tutacak belgelerle karşı karşıya kaldığımı anlamıştım. O güne kadar bilimsel çevrelerden gizlenen evrakların içerisinde Neo-Klasik dönem mimarisinin karanlıkta kalan noktalarına ışık tutacak planlar, çizimler ve eskizler vardı. Planların ve çizimlerin üzerlerinde Mimar Kemaleddin (1870-1927) ve Ali Talat Bey'in (1869-1922) imzalarına rastlamıştım. Bu evrakları külliyenin iki bölümlü sıbyan mektebine koyduktan sonra İhsan Erzi'ye durumun önemini anlatınca onları koruyabilecek çelik dolaplar göndermişti. Mimari Tarihi yönünden son derece önemli olan belgeleri tasnif ederek envantere geçirmek istiyordum. Aramıza biraz soğukluk giren arkadaşlarımız onların önemini kavrayamadığından yalnız kalmıştım. Yönetici olarak da atanmadığımdan onlardan da bir şey istemeye hakkım yoktu. Onlar otururken, ben neden bu yükün altına gireyim diye düşünürken Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden akademisyen Mimar Yıldırım Yavuz müzimize gelmişti. Neo-Klasik dönem ve Ulusal Mimarlık konulu akademik bir çalışma yapıyordu, kendisine bizdeki çizim ve belgeleri incelemesi için her türlü kolaylığı sağladık, o da bunu en iyi şekilde değerlendirmişti (Yavuz 1981).

İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nün göndermiş olduğu bu belgeler Yıldırım Yavuz kadar benim Neo-Klasik dönem çalışmalarına da ışık tutmuş, daha sonraki yıllarda ele alacağım restoratör mimarlar konulu çalışmalarımı yaparken bu belgelerden çok yararlanmıştım (Yücel 1998: 231-240).

O güne kadar bilinmeyen; XX. Yüzyıl başlarında H. Prost'un rölövelerini, sağlıklı kesitlerini, cephe görünümlelerini ve resimleri ile Maranconi'nin Ayasofya onarım çalışmalarını ve yazışmalarını yayınlama olanağını bulmuştum. O yayını yaparken de müzeye çuvallar içerisinde getirilen ve Ayasofya onarımlarını içeren belgelerden yararlanmıştım (Yücel X: 219-228).

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv ve Yayınlar Müdürü Niyazi Bayraktaroğlu İstanbul'a geldiği bir gün Genel Müdürlüğün yayınları konusunda, basınla olan ilişkimden ötürü kendisine yardımcı olmamı istemişti. Onun isteği doğrultusunda bilimsel içerikli yayınlardan Vakıflar Dergisinin VIII, IX ve X ciltlerinin düzenlenmesini ve editörlüğünü üstlenmiştim. Ayrıca yalnızca bir cilt olarak yayınlanabilen Vakıf-

² Yeni Cami ve Hünkâr Kasrı hakkında bakınız: Halim Baki Kunter, Kitabelerimiz, Vakıflar Dergisi, Ankara 1942, S.2, s.450-453; Haluk Şehsuvaroğlu, Asırlar Boyunca İstanbul, (Cumhuriyet Gazetesi eki); Ali Saim Ülgen, Yeni Cami, Vakıflar Dergisi, Ankara 1942, S.2; Behçet Ünsal, Türk Mimarisinin Şaheserlerinden Yeni Cami, Mimarlık, Ankara 1950, S.4, s.26; Oktay Aslanapa, Türk Sanatı, İstanbul, s.107-108; Anonim, İstanbul Yeni Cami ve Hünkâr Kasrı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, (tarihsiz).

lar Bülteni'nin de redaksiyonunu yapmış, "Sokullu Mehmet Paşa" isimli bir de broşür hazırlamıştım. O günlerde Yapı Kredi Bankası'nın Galatasaray'daki şubesinde kültürel ve sanatsal ağırlıklı sürekli sergiler açılıyordu. Müzeden getirdiğimiz eserlerle 9 Haziran - 3 Temmuz 1971 tarihleri arasında "Türk- İslam Mimarisinde Süsleme Elemanları" isimli bir sergi açmıştık. Türk ve İnşaat Eserleri Müzesi'nde birlikte çalıştığım arkadaşlarımla hazırladığımız broşürün ön sözünde Yapı ve Kredi Bankası şu sözlerle övgülerini dile getirmişti:

"Bu yeni sergimizde, ölümsüz medeniyetimizin bir başka yönü, mimari ile birlikte ya da mimariden ayrı olarak süsleme elemanları konu alınmıştır.

Anlayışlı yardım ve ilgileri ile bu serginin açılmasını gerçekleştiren Vakıflar Genel Müdürü Sayın Feramuz Berkol ile İstanbul Vakıflar Baş Müdürü Sayın İhsan Erzi'ye teşekkür etmeyi borç biliriz" (Yavuz 1971).

Yapı ve Kredi Bankası'nın sergi salonunda açmış olduğumuz bu sergi kültürel alanda beğenilmiş ve basında övgülü yazılar yayınlanmıştı.

Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi'nin kuruluşuyla bilimsel çevrelerde ve basında görülen ilgi üzerine daha önce belirttiğim gibi Vakıflar Genel Müdürlüğü Vatan Caddesi'ndeki Sultan Selim Medresesi'nde "Türk Yazı Sanatları Müzesi"nin kurulmasına karar vermişti. Çalışmalara hemen başlanmış, ücretli olarak kuruma alınan, Osmanlıcayı çok iyi okuyan İbrahim Hakkı Konyalı ve müzede birlikte çalıştığımız Tülay Tuncer ile Türkan Aydın orada görevlendirilmiştir. Amcazade Külliyesindeki müzede de Güngör Yavuz ile sonradan bize katılan Neriman Sınar ile ben kalmıştık. Bir yönden dışlandığımızı hissediyorduk, bize yapılan her türlü yardım kesilmişti; Başmüdürlükten arayan soran yoktu. Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi'nin kurulmasıyla her işin bittiği, sorunların çözümlendiği sanılmıştı. Oysa yapılacak işler vardı ve onların hiç birisinin üzerinde durulmamıştı.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün "Teşkilat Kanunu" TBMM'den geçirilirken müze uzmanları için beklentimiz olan kadroların istenmemesine üzülmüştüm. Bundan böyle müzede çalışan uzmanlar yine Başmüdürlüğün bürolarından birinde memur veya sanatkar işçi statüsünde çalışmak zorunda kalacaklardı. Büyük olasılıkla bunda görev karmaşasının ve çekişmelerin büyük payı olduğunu sanıyorum (Yücel 1980a: 91-108).

Vakıflarda almış olduğum eğitime uygun bir kadronun olmayışı bir yana mesleki yönden pek fazla ilerleyemeyeceğim ortaya çıkınca da ayrılış vaktinin geldiğini anlamıştım. Yukarıda da değindiğim gibi Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi'nin kuruluşu sırasında müzeye gelen Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü Hikmet Gürçay'ın vermiş olduğu söze güvenerek Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ne uzman olarak geçmek isteğimi belirten bir dilekçeyi kendisine gön-

dermiştim. Bundan önce de aynı mahallede yaşadığımız sevgili dostum İstanbul Türk Ocakları yönetim kurulu üyesi ve aynı zamanda Türk Yurdu Dergisini çıkaran Muzaffer İrdem'in aracılığıyla Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürü Can Kerametli ile tanışmıştım. Can Kerametli de benim müzesinde görev almamı istiyordu ve bunu Genel Müdür Hikmet Gürçay'a benim dışımda iletmişti. Böylece Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ne atanmam gerçekleşti ve 01.03.1971 günü asistan olarak göreve başlayarak müzenin "Maden, Cam Keramik Bölümü"nü üstlenmiş ve bu bölümün şefi olmuştum.

Yeni görevimden memnundum, zimmetimde birbirinden değerli sanat eserleri vardı ve aynı zamanda da aldığım eğitimden ötürü mesleki geleceğimin önü açılmıştı. Bundan böyle memur kadrosunda değil arkeolog kadrosundaydım. Müzede zimmetimdeki eserlerin teşhirini düzenleyip, bakımlarını yaparken yeni gelen eserleri de ayrıntılı biçimde envanter defterlerine kaydediyordum. Bu arada içlerinden seçtiklerimi yayınlama olanağını da bulmuştum (Yücel 1977: 127-149, Yücel 1978b: 168-183, Yücel 1978c: 691-698). Bu konuda Can Kerametli hiçbir kısıtlama getirmeden beni yönlendiriyor ve teşvik ediyordu. Yayınlamama izin verdiği eserlerden birisi de Mardin'in Cizre ilçesindeki Artukoğulları dönemine tarihlenen Ulu Cami kapısındaki ejder figürlü (Dragon) kapı tokmağıydı. Kapının diğer kanadındaki tokmak Berlin Müzesi'nde bulunuyordu. Sanırım hiçbir müze müdürü kendisinin Mardin'den alıp getirdiği önemli bir eseri bir başkasının yayınlamasına izin vermez. Can Kerametli böylesine bir kişiliğe sahipti, kendisinden çok şey öğrendim. Tanrı rahmet eylesin.

Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde yedi yıl uzman olarak görev yaptıktan sonra sırasıyla; Divan Edebiyatı Müzesi Müdürlüğü, İzmit Müzesi Müdür Yardımcılığı, Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü, İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü, İstanbul Kültür Müdür Yardımcılığı, Ayasofya Müzesi Müdürlüğü, İstanbul Hisarlar Müzesi Müdürlüğü, Ayasofya Müzesi Müdürlüğü, Kayseri Müzesi Müdürlüğü ve son olarak Ayasofya müzesi Müdürlüğünü yaparken Trakya Üniversitesi'nden gelen teklifi değerlendirerek, Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi bölümünün öğretim görevlisi olmuştum. Üniversitede beş yılı aşkın süre ders verdikten sonra da emekliye ayrıldım ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Meslek Yüksek Okulunda iki yıl ders verdim.

Arkeoloji ve Sanat Dergisi'nde yazı işleri müdürlüğü ve editörlük yaptım. Bu arada İstanbul beni sıkımsaya başlamıştı. Çocukluğumun, gençliğimin İstanbul'unu ve o günlerin insanlarını arıyordum. Ne yazık ki, İstanbul eski görünümünü kadar eski özelliklerinin de pek azını koruyabilmiştir. Bunun yanı sıra günümüzün yaşam koşulları kişilerin zevklerini, alışkanlıklarını da değiştirmiştir. İstanbul'un yeni yapılanmalarla eski özelliklerinden uzaklaşması, yeni İstanbullar (!) beni buradan kaçmaya zorluyordu. Sonunda Datça'ya yerleştim ve yazılarımı burada daha sakin bir ortamda yazıyorum.

Kaynakça

- Anonim 1970: Süreyya Yücel, *Arkitekt*, İstanbul, S.338, s.94.
- Anonim 1976: Süreyya Yücel mad., *Meydan Larousse*, Ek Cilt, İstanbul, s. 924.
- Anonim 1985: Yücel Süreyya mad. *Büyük Meydan Larousse*, İstanbul, C.20, s.12655.
- Anonim 1987: Yücel Süreyya mad., *Görsel Genel Kültür Ansiklopedisi*, İstanbul, C.15, s.9257.
- Anonim 1995: Yücel Süreyya mad, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, İstanbul 1995, C.8, s.484-485.
- Anonim (Trhsz) *İstanbul Yeni Cami ve Hünkâr Kasrı*, Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Aslanapa 1994: Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı*, İstanbul.
- Gürün 1974: Tülin Gürün, *Türk İnşaat ve Sanat Eserleri ve Vakıflar Müzesindeki Taş Kitabeler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi basılmamış lisans tezi.
- İşli 1994: H. Necdet İşli, Ayanoğlu İsmail Fazıl mad., *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul, C.1, s.445.
- Kunter 1942: Halim Baki Kunter, *Kitabelerimiz, Vakıflar Dergisi*, Ankara, S.2, s.450-453.
- Öğüt 1972: Fitnat Öğüt, *Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesindeki Ağaç İşçilik Örnekleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, basılmamış lisans tezi.
- Öncel 1972: Nuray Öncel, *Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi ile Askeri Müzedeki Âlemler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, basılmamış lisans tezi.
- Önge/Yılmaz 1966: Yılmaz Önge-Erdem Yücel, Amca Hüseyin Paşa Külliyesi, *Arkitekt*, İstanbul, S.324, s.181-187.
- Önge 1966: Yılmaz Önge, Iğın'da Bulunan Figürlü Bir Çini Parçası, *Türk Kültürü*, Ankara, S.48, s.1140-1141.
- Özer (Trhsz): İhsan Özer, *Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi Çini Kaplamalar Seksiyonundaki Çiniler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi basılmamış lisans tezi.
- Söylemez 2001: Haşim Söylemez, Yunanlıları Çökerten Kadın, *Aksiyon*, İstanbul 23 Eylül 2001, S.355, s.8-10.
- Şehsuvaroğlu (Trhsz): Haluk Şehsuvaroğlu, *Asırlar Boyunca İstanbul*, (Cumhuriyet Gazetesi eki).
- Ülgen 1942: Ali Saim Ülgen, Yeni Cami, *Vakıflar Dergisi*, Ankara 1942, S.2.
- Ünsal 1950: Behçet Ünsal, Türk Mimarisinin Şaheserlerinden Yeni Cami, *Mimarlık*, Ankara 1950, S.4, s.26.
- Yavuz 1967: Güngör Yavuz, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesindeki Sancak Âlemleri, *Arkitekt*, İstanbul, s.180-181,183.
- Yavuz 1968: Güngör Yavuz, Türk Maden Sanatı ve Bir Selçuklu Şamdanı, *Arkitekt*, İstanbul, S.330, s.78-81.
- Yavuz/Sınar/Yücel 1971: Güngör Yavuz, Neriman Sınar, Erdem Yücel, Türk-İslam Mimarisinde Süsleme Elemanları, İstanbul 1971.
- Yavuz 1981: Yıldırım Yavuz, *Mimar Kemalettin ve Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi*, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Yücel 1965: Erdem Yücel, Hat Sanatı, *Hayat Tarih Mecmuası*, İstanbul, S.7, s.44-48.
- Yücel 1967a: Erdem Yücel, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, *Arkitekt*, İstanbul 1967, S.327, s.114-117.
- Yücel 1967b: Erdem Yücel, Amca Hüseyin Paşa Külliyesinde kurulmakta olan yeni bir müze, *Türk Yurdu*, İstanbul, S.1 (337), s.30-31.
- Yücel 1967c: Erdem Yücel, Erken Osmanlı Devrine Ait Bazı Çini Örnekleri, *Arkitekt*, İstanbul, S.333, s.20-22.
- Yücel 1967d: Erdem Yücel, Kubbet-üs Sahra ve Çinileri, *Türk Yurdu*, İstanbul, S.338, s.9-14.
- Yücel 1967e: Erdem Yücel, Tunç Bir Selçuklu Şamdanı, *Türk Yurdu*, İstanbul, S.336, s.27-28.
- Yücel 1967f: Erdem Yücel, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesinde Bulunan Selçuklu Çinileri ve Diğer Keramik Eserler, *Türk Yurdu*, İstanbul, S.9 (339), s.16-20.
- Yücel 1967g: Erdem Yücel, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesinde Ahi Elvan Camii Pencere Kapakları, *Türk Yurdu*, İstanbul, S.10 (340), s.19-25.
- Yücel 1967h: Erdem Yücel, Yeni Cami Hünkâr Kasrı, *Türk Yurdu*, İstanbul, S.3, s.23-26.
- Yücel 1967i: Erdem Yücel, Yeni Cami Hünkâr Kasrı, *Arkitekt*, İstanbul, S.320, s.115-119.
- Yücel 1967j: Erdem Yücel, Yeni Cami Hünkâr Kasrı, *Hayat Tarih Mecmuası*, İstanbul, S.10 (34), s. 115-119.
- Yücel (Trhsz) Erdem Yücel, *Yeni Cami Hünkâr Kasrı*, İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, (Tarihsiz).
- Yücel 1969: Erdem Yücel, Amca Hüseyin Paşa Külliyesi, *Vakıflar Dergisi*, Ankara, S.VIII, s.249-266.
- Yücel 1970: Erdem Yücel, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, *Vakıflar Bülteni*, İstanbul, S.I, s.57-62.
- Yücel 1971: Erdem Yücel, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesinde Selçuklu devrine ait bazı çini örnekleri, *Sanat Tarihi Yıllığı*, İstanbul : İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Enstitüsü, S.IV, s.259-267.

- Yücel 1972: Erdem Yücel, İstanbul Vakıf Müzeleri, *Türkiyemiz*, İstanbul, S.8, s.12-21.
- Yücel 1977a: Erdem Yücel, Ahi Elvan Camii pencere kapakları, *Sanat Tarihi Yıllığı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sanat Tarihi Enstitüsü, İstanbul, S.VII, s.165-177.
- Yücel 1977b: Erdem Yücel, Türk Sanatında Cam İşleri, Türk ve İslam Eserleri Müzesinden Bazı Örnekler, *Türk Etnoğrafya Dergisi*, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Şereflikoçhisar, S.XVI, s.127-149.
- Yücel 1978a: Erdem Yücel, Arkeolog Hikmet Gürçay (1920-1978), *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, İstanbul, (İkinci baskı 1982) S.3, s.3.
- Yücel 1978b: Erdem Yücel, Türk ve İslam Eserleri Müzesinde Ejder Figürlü Bir Kapı Tokmağı, *Türk Kültürü*, Ankara, S.183,s.168-183.
- Yücel 1978c: Erdem Yücel, Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin Kuruluş Talimatnamesi, *Türk Kültürü*, Ankara, S.191, s.691-698.
- Yücel 1980a: Erdem Yücel, Vakıf Üzerine ve Müzelik Eserler, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, S.6, s.91-108.
- Yücel 1980b: Erdem Yücel, Mimar Kemalettin ve Mimar Vedat Bey'lerin Üslubunu Sürdüren Restoratör Mimarlar, *I.Milli Türkoloji Kongresi, Tebliğler*, İstanbul, s.478-480.
- Yücel 1980c: Erdem Yücel, Vakıf Üzerine Müzelik Eserler, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, S.6, s.91-108.
- Yücel 1994: Erdem Yücel, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi mad., *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul,C.7, s.313-314.
- Yücel 1998: Erdem Yücel, Vakıflarda Onarım Çalışmalarını Yürüten Mimarlar, *Vakıflar Dergisi*, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, S.XXVII, s.231-240.
- Yücel 2004a: Erdem Yücel, Restoratör Mimarlardan Y.Mimar Ali Saim Ülgen, *Yapı*, İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul, S.270, s.55-58.
- Yücel 2004b: Erdem Yücel, Restoratör Mimarlardan Süreyya Yücel, *Yapı*, İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi, S.272, s.83-86.
- Yücel 2012: Erdem Yücel, Vakıf Restoratör Mimarlarından Süreyya Yücel, *Vakıf Restorasyon Yıllığı*, İstanbul, S.4, s.119-130.
- Yücel X: Erdem Yücel, Ayasofya Onarımları ve Vakıf Arşivinde Bulunan Bazı Belgeler, *Vakıflar Dergisi*, Ankara, S.X, s.219-228.

Gazete Haberleri

- Ahıg 1967: V. Ahıg, Serserilerin Barınağı Şimdi Bir Müze Oluyor, *Yeni İstanbul Gazetesi* (6 Nisan 1967).
- Anonim 1967: Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi Yarın Açılıyor, *Yeni Gazete* (12 Mayıs 1967).
- Celâsun 1967: M. Celâsun, Atabeyli Tarihi Eserleri ve Yurtları Denetledi, *Son Havadis Gazetesi* (18 Mayıs 1967).
- Deliormanlı 1967: O. Deliormanlı, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, *Sabah Gazetesi* (2 Mayıs 1967).
- Erer 1967: Tekin Erer, Bir Tarih Hazinesi, *Son Havadis Gazetesi* (1 Ağustos 1967).
- Koçu: Reşat Ekrem Koçu, Vakıflar Umum Müdürlüğü İstanbul'da güzel bir müze kuruyor, *Yeni Tanin Gazetesi*.
- Konyalı 1967: İ. Hakkı Konyalı, Vakıflar İdaresi Yaptığı Günahları Af Ettiyecek bir Müze Kurdu, *Bugün Gazetesi* (7 Ocak 1967).
- Özsayiner 1986: Z.C.Özsayiner, Bayezid Medresesi ve Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi, *İlgi*, S. 45, İstanbul, s. 2-9.
- Peköz 1967: M. Peköz, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesini gezen turistlerin ağzı açık kalıyor, *Hergün Gazetesi* (18 Mayıs 1967).
- Ulunay 1967: R.Cevat Ulunay, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, *Milliyet Gazetesi* (17 Mayıs 1967).
- Ulunay 1967: R. Cevat Ulunay, Yeni Bir Müze, *Milliyet Gazetesi* (19 Eylül 1967).